

Sygn. akt I ACa 247/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 sierpnia 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący – Sędzia SA Maciej Dobrzyński

Sędzia SA Bogdan Świerczakowski (spr.)

Sędzia SO (del.) Joanna Staszewska

Protokolant st. sekr. sąd. Joanna Baranowska

po rozpoznaniu w dniu 13 sierpnia 2013 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa T. R.

przeciwko Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez Dyrektora Generalnego Służby Więziennej

o zadośćuczynienie

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 12 września 2012 r.

sygn. akt XXIV C 720/11

uchyla zaskarżony wyrok, znosi postępowanie przed Sądem I instancji w dniu 12 września 2012 r. i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Warszawie, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach instancji odwoławczej.

Sygn. akt I ACa 247/13

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 12 września 2012 r. (pkt 1) Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił powództwo T. R. przeciwko Skarbowi Państwa – Dyrektorowi Generalnemu Służby Więziennej o zapłatę zadośćuczynienia za naruszenie dóbr osobistych podczas pobytów w zakładach karnych i aresztach śledczych, mającego według powoda postać poniżającego traktowania na skutek złych warunków odbywania kar, w tym przeludnienia panującego w placówkach penitencjarnych i niewłaściwej opieki zdrowotnej. W punkcie 2 wyroku Sąd odstąpił od obciążenia powoda kosztami procesu.

Sąd Okręgowy ustalił, że powód przebywa w warunkach pozbawienia wolności od 1994 r., z dwoma przerwami: w latach 2002-2004 i miesiącach marzec-grudzień 2005. W celach w jakich przebywał panowały trudne warunki lokalowo-bytowe, dochodziło do przeludnienia.

Oceniając roszczenie Sąd przede wszystkim uwzględnił zarzut przedawnienia co do roszczeń za okres do dnia 5 sierpnia 2008 r. i w tym zakresie oddalił powództwo stosując art. 117 k.c. w zw. z art. 442¹ k.c. (w uzasadnieniu omyłkowo wskazano na art. 442¹ k.p.c.). Odnośnie roszczenia w zakresie w jakim nie uległo przedawnieniu, Sąd wskazał na nieudowodnienie roszczenia (art. 6 k.c.) oraz jego sprzeczność z zasadami współżycia społecznego (art. 5 k.c.). Poza tym Sąd zauważył, że jeśli chodzi o okres sprzed 6 grudnia 2009 r., to obowiązywał wówczas jeszcze art. 248 § 1 k.k.w., zgodnie z którym dyrektorowie jednostek penitencjarnych byli uprawnieni do umieszczania więźniów w celach, w których powierzchnia na jedną osobę wynosiła mniej niż 3 m².

Powód wniósł apelację, skarżąc wyrok w części oddalającej powództwo. Zarzucił naruszenie prawa procesowego (nie wskazując konkretnych przepisów) oraz prawa materialnego – art. 23 k.c. i art. 24 k.c. w zw. z art. 448 k.c. Wniósł o zmianę wyroku i uwzględnienie powództwa, ewentualnie uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Pozwany wniósł o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów za drugą instancję.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja okazała się zasadna.

Zgodnie z art. 378 § 1 k.p.c. sąd drugiej instancji bierze pod uwagę z urzędu nieważność postępowania. Jedną z przesłanek nieważności jest pozbawienie strony możliwości obrony swych praw (art. 379 pkt 5 k.p.c.). Polega ona na tym, że strona na skutek wadliwości procesowych sądu lub strony przeciwnej nie mogła brać i nie brała udziału w postępowaniu lub jego istotnej części, jeżeli skutki tych wadliwości nie mogły być usunięte na następnych rozprawach przed wydaniem w danej instancji wyroku (por. wyrok Sądu Najwyższego z 10 maja 1974 r., II CR 155/74, OSP 1975/366). Strona jest pozbawiona możliwości obrony swych praw, gdy wskutek uchybień procesowych nie może brać udziału w istotnej części postępowania i nie ma możliwości usunięcia skutków tych uchybień na rozprawie poprzedzającej wydanie wyroku. Jeżeli strona na skutek wadliwości procesowych sądu nie mogła uczestniczyć i nie uczestniczyła w rozprawie bezpośrednio poprzedzającej wydanie wyroku, to zachodzą podstawy, by przyjąć, że strona ta została pozbawiona możliwości obrony swych praw (por. wyroki Sądu Najwyższego: z 10 maja 2000 r., III CKN 416/98, OSNC 2000/12/220 i z dnia 10 lipca 2002 r., II CKN 822/00).

W przypadku gdy strona jest reprezentowana przez pełnomocnika procesowego, to tej osobie należy dokonywać doręczeń (art. 133 § 3 k.p.c.). Jeżeli strona ustanowiła pełnomocnika procesowego, sąd zawiadamia o terminie posiedzenia jawnego tylko tego pełnomocnika (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 września 1982 r., II CR 177/82, OSP 1983/6/122). Naruszenie prawidłowego sposobu doręczenia pozbawione jest skutków prawnych i należy je uważać za niebyłe (tak Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 11 marca 1987 r., I CZ 17/87, OSP 1988/4/93 z głosem A. Żabskiego).

Powód był w postępowaniu pierwszoinstancyjnym reprezentowany przez pełnomocnika procesowego w osobie radcy prawnego R. R., któremu zresztą jeszcze w postępowaniu międzyinstancyjnym, po ustanowieniu kolejnego pełnomocnika w osobie adwokata A. S. (k.291), doręczono odpis postanowienia z dnia 14 listopada 2012 r. (k.299). Mimo zastępstwa procesowego, zawiadomienie o rozprawie wyznaczonej na dzień 12 września 2012r. zostało wysłane, zgodnie z zarządzeniem sędziego (k.241), tylko powodowi osobiście (k.242, 246-247), co nie wywołało żadnego skutku procesowego. Na rozprawie tej, bezpośrednio poprzedzającej wydanie wyroku, Sąd oddalił wnioski dowodowe strony powodowej. Można jeszcze zauważyć, że powód, który przebywał w tym czasie w Areszcie Śledczym w K., nie był obecny na rozprawie. Przedstawione okoliczności w świetle poprzedzających je uwag nie pozostawiają wątpliwości, że powód został pozbawiony możliwości obrony swych praw, co oznacza nieważność postępowania, przewidzianą w art. 379 pkt 5 k.p.c.

Stwierdzenie nieważności postępowania czyni zbędnym i przedwczesnym odniesienie się do zarzutów apelacji. Należy jednak zwrócić uwagę na zbyt ogólnikowo skonstruowaną podstawę faktyczną rozstrzygnięcia, co ma związek z

niedostatecznie umotywowanym zaniechaniem uwzględnienia wniosków dowodowych powoda, zmierzających do wykazania rozmiarów jego krzywdy niemajątkowej.

Z przedstawionych względów Sąd Apelacyjny orzekł jak w sentencji wyroku, na podstawie art. 386 § 2 k.p.c. i art. 108 § 2 k.p.c.